

MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ
Fakulta sociálních studií
Sociální antropologie

Je politika pouze divadlo?

Vypracovala: Petra Skoupá, 414663

Je politika pouze divadlo?

Člověk je tvor společenský, aby mohl žít ve skupině, musí ji někdo vést. Tento člověk má nějaká privilegia. Jedním z nich je, že může prosazovat svoje názory za správné. Také může vytvářet normy a zákony.

Lévi-Strauss i Geertz se shodují v tom, že chování jedince je silně ovlivněno kulturou. Ne pouze zákony, které byly vydány panovníkem. Geertz dává velký důraz na symboly, díky kterým se uchovává kultura v nezměněném stavu. Symboly také využívá ideologie, která ale není nestranná.

Dále jsem se zabývala legitimizací ideologie. V této části vypadá politika opravdu jako divadlo. Nestačí pouze zvolení ve volbách? Jsou v tomto ohledu rituály nezbytné i v naší společnosti?

A Jak naši kulturu, politiku a politické rituály mění média? Mění se pohled lidí na lídra? Jaký by měl být prezident zvolený v přímě volbě?

Nakonec jsem se zabývala jedním z nejdůležitějších pojmů v politice – národem. Díky národu se cítí člověk součástí společnosti. Se všemi jejími členy se ale nikdy nepotká. Kvůli tomuto pocitu sounáležitosti zabíjelo a umřelo už hodně lidí, proto je tento pojem velice důležitý.

Lidé se nechají svazovat pravidly jednotlivců, které si zvolili jako svoje zástupce, ti mají moc určovat svoje názory za správné a prosazovat zákony. Je ale pravdou, že se chováme většinou podle morálních zásad společnosti, ve které vyrůstáme. Ne podle zákonů vydaných, v našem případě, legislativním orgánem. Také náš systém jednání a myšlení je nám vštěpován školní docházkou. Každá z politických ideologií se obrací k historii, ale každá si vybírá jinou část a vykládá ji jinak. To jak chápat historii se nám také vysvětlí ve škole. „*Od narození nám totiž naše okolí tisíci způsoby, které si uvědomujeme i neuvědomujeme, vnucuje komplexní referenční systém, který spočívá v hodnotových soudech, motivacích, zájmových centrech, včetně reflexního pohledu, který nám na historické bytí naší civilizace vnucuje školní výchova, bez níž by byla naše civilizace nemyslitelná nebo by nám připadala jako neslučitelná s reálným jednáním.*“ (Lévi-Strauss, 1999, s. 32 - 33)

Geertz říká, že symboly jsou vnějšími zdroji informací, podle kterých se chováme. Symboly také uchovávají vzorce, které jsou mírně obměňovány podle dané psychiky jedince a prostředí. „*(...) Chování člověka se řídí spíše kulturními než genetickými vzorci, přičemž genetické vzorce udávají spíše celkový psychicko-fyziologický kontext, v jehož rámci jsou přesné posloupnosti činností organizovány vzorci kulturními.*“ (Geertz, 2000, s. 246) Stejně je to i s ideologií, která má za úkol nastolit autonomní politiku, pomocí ideologických představ a symbolů v době, kdy slábne vliv tradice, náboženství nebo filozofických principů. Dojde k sociálnímu a psychickému napětí, které vede ke ztrátě orientace a zvýšen vlivu ideologie. Ideologii jde o pojmenování problémové situace, ale nezachovává nestranný postoj, snaží se podnitit činy.

Marc Abélès říká, že lidé, kteří mají politickou moc, nastolují určitou ideologii, kterou musí legitimizovat nejčastěji pomocí rituálů a přirovnává tyto praktiky k divadelnímu představení. Politická moc je režisér a protagonisté jsou herci. K tomu aby potvrdili svoji svrchovanost, využívají dvou typů rituálů.

Rituály svornosti, které se vyznačují ježděním politiků po státě a mluvením na veřejnosti. Jednotlivci, kteří zastávají nějakou funkci, se musí chovat podle pravidel, která všichni znají, ale přesto pozorují se zatajeným dechem, když nějakou takovou událost vidí. Příkladem může být přestřihávání pásky u nově otevřené budovy. Tím zhmotňují vztah s obyvatelstvem. Tyto rituály mají dva cíle: první je, že dávají najevo svou úctu ke společné historii a hodnotám, tím vyvolávají pocit souladu a ve druhé fázi přenést tento pozitivní pocit na reprezentanty politické moci.

Rituály konfliktu využívají totalitní režimy. „*Na začátku padají hesla, rozvinují se transparency: ať už přímo obviňují nebo povolávají k zodpovědnosti, v pozadí vždy stojí hrozba represí, násilím.*“ (Abélès, *Politika jako divadlo*, s. 21) U těchto rituálů musí být vždy vše přesně dané a nesmí se odchýlit od kolektivem daných řádů.

Zajímavá je také role médií v politice. Média totiž pozměňují tradiční rituály. Politiku sledovat každý člověk. Jedinec s politickou mocí nemusí chodit na předem určené místo, jako tomu bylo v minulosti. Lídr musí být osobnost, která umí dobře mluvit a umí se i prosadit. Musí něčím zaujmout a být jedinečný. V minulosti, nebo u kmenů, které nemají média, má panovník ustoupit do pozadí v zájmu rituálů a tradic. (Marc Abélès, *Politika jako divadlo*)

Myslím, že se toto tvrzení dá aplikovat na naši přímou volbu prezidenta. Když se dívám na pořady s kandidáty, kromě toho, že přemýšlím, které názory se mi nejvíc líbí, se také dívám na vzhled prezidenta a jeho celkovou prezentaci. Někteří z nich jsou méně výrazné osobnosti (co se chování týče) a proto je okamžitě vylučuji ze svého seznamu oblíbenců. Prezident reprezentuje celý stát, proto se musí umět prosadit. Důležité je, aby tyto osobnosti byly bohaté, aby si zaplatili kampaň, také musí být známé lidem dříve než z kampaně. Vzhled hraje důležitou roli. Pokud je někdo nevýrazný, nebo příliš výrazný, myslím, že nemá moc šancí.

Společná historie a hodnoty, na které se politici odvolávají, dávají jedinci národní identitu. Také státní symboly hrají velkou roli. Obyvatelé státu jsou velice rozdílní a symboly jsou mnohoznačné. Dávají tak možnost všem obyvatelům zaujmout k nim jejich vlastní postoj a prostřednictvím státních symbolů mohou cítit národní sounáležitost (Eriksen, 2008)

Národ je velice důležitý pojem v politice. Vznikl v 18. století, i když se zdá, že tu národ byl od začátků našich dějin. Jednou z příčin vzniku tohoto pojmu bylo i to, že se začalo kritizovat náboženství, které v této době ustupovalo a panovníci, kteří byli dosazeni na svůj post z vůle Boží, museli obhajovat svoje privilegium. Sahali proto po pojmu národ. Také díky knihtisku se čím dál více používal národní jazyk, nejen pár vyvolených jako latina, arabština koránu. Tyto posvátné jazyky také byly dříve pojítkem lidí, které také národ vystřídal. Dále objevitelské cesty, které našly nové kultury, započaly myšlenku různorodých kmenů. Knih tisk měl za následek také rozšíření knih k více lidem, kteří nemuseli chodit pouze do kláštera, kde si mohli něco přečíst. Díky tomu mohli později číst oblíbené romány, které rozšířili novou vidinu času a společnosti. První romány byly psány stylem vševědoucích vypravěčů. Díky tomu si lidé uvědomovali, že na jednom místě žijí jiní lidé, kteří o sobě vzájemně nevědí, nikdy se ani nepotkají. Tak se vytvářela idea národa, kterou potvrdilo i vydávání novin. Lidé si kupovali noviny a věděli, že si je čtou i ostatní příslušníci jejich národa – tyto lidi nikdy nepotkají, ale mají je v povědomí. (Benedict Anderson, *Pomyslná společenství*) Ve jménu národa lidé dobrovolně umírají a zabíjejí, proto to není zanedbatelný pojem.

Ve své práci jsem se zabývala tím, jak se necháváme svazovat zákony jednotlivců, ale také pravidly, která vytvořila společnost – morálními normami, dále jsem se zabývala ideologií, legitimizací moci a rituály, díky kterým zástupci lidu moc mohou uplatňovat, roli médií v politice a změny v rituálech, které následkem působení médií ve společnosti nastaly a nakonec symboly, které utváří ideu národa.

Politika se opravdu zdá být pouze divadlem. Když si uvědomíme rituály, které ke své legitimizaci používá, možná to vypadá až směšně. Myslím, že je ale důležité chápat politiku jako součást naší kultury, ne odděleně. Není to jen boj o moc. Díky ideologiím si uvědomujeme naši identitu, protože víme, kam patříme, do které sociální třídy. Otevírají otázky, které by jsme jinak neřešili. Díky marxismu se zlepšili podmínky dělníků, díky feminismu dostaly ženy rovnoprávnost. Nemyslím si, že je politika pouze divadlo, protože nás natolik ovlivňuje v myšlení, chování a všech ostatních věcech.

Bibliografie:

- 1) LÉVI-STRAUSS, Claude. Rasa a Dějiny. Vyd. 1. Brno: Atlantis, 1999, 72 s.
ISBN 80-7108-138-8
- 2) GEERTZ, Clifford. Interpretace kultur. Vyd. 1. Praha: SLON, 2000, 565 s.
ISBN 80-85850-89-3
- 3) ERIKSEN, Thomas Hylland. Sociální a kulturní antropologie. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 408 s. ISBN 978-80-7367-465-6
- 4) MURPHY, F. Robert. Úvod do kulturní a sociální antropologie. Vyd. 2. Praha: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ, 2008, 268 s. ISBN 978-80-86429-25-0
- 5) BENEDICTOVÁ, Ruth. Kulturní vzorce. Vyd. 1. Praha: Argo, 1999, 223s.
ISBN 80-7203-212-7